

«باسمه تعالی»

وظایف فردی شیعیان در عصر غیبت از منظر اسلام

نازنین پرور^۱

فاطمه میچقانی^۲

سکینه کلانتری فر^۳

چکیده

یکی از مباحث مهم اعتقادی شیعیان موضوع مهدویت و مسائل پیرامون آن است. شیعیان و معتقدان به مهدویت برای زمینه سازی ظهور دارای وظایف خطیری هستند که دانستن و عمل به این وظایف به شیعیان کمک می کند تا نه تنها از آموزه ها و اعتقادات خود محافظت کنند ، بلکه با بکارگیری آن ها در زندگی روزمره فردی و اجتماعی خود مسیر ظهور را هموارتر کنند. از این رو مقاله حاضر با عنوان وظایف فردی شیعیان در عصر غیبت از منظر اسلام با بررسی متون اسلامی جهت آشنایی با این وظایف به روش توصیفی آنها را تبیین کرده است و به این نتیجه رسیده است که ، وظایف فردی شیعیان به دودسته ی کلی تقسیم می شوند و هر دسته خود عناوینی دارند که عبارتند از: وظایف معنوی که شامل: تقوا، عبودیت، انتظار و... علاوه بر وظایف معنوی برای شیعیان وظایف عملی نیز وجود دارد که عبارتند از: شناخت امام، پیوند با ولایت، صبر و شکیبایی و....

واژگان کلیدی: انتظار، عصر غیبت ، وظایف شیعیان ، وظایف منتظران.

مقدمه

^۱. دبیر گروه، طلبه و پژوهشگر سطح دو، پایه سوم، مدرسه علمیه ام ابیها (س)، دزفول، parvarnazanin72@gmail.com.

^۲. طلبه و پژوهشگر سطح دو، پایه سوم، مدرسه علمیه ام ابیها (س)، دزفول، mch137871@gmail.com.

^۳. طلبه و پژوهشگر سطح دو، پایه سوم، مدرسه علمیه ام ابیها (س)، دزفول، S.kalantar1373@gmail.com.

عصر غیبت، دوره‌ای مهم در تاریخ تشیع است که از غیبت امام دوازدهم، حضرت مهدی (عج)، آغاز می‌شود. این عصر به دو بخش «غیبت صغری» و «غیبت کبری» تقسیم می‌شود. در غیبت صغری، امام از طریق نواب خاص خود با پیروان در ارتباط بود، اما در غیبت کبری، این ارتباط به‌طور مستقیم قطع شده و شیعیان می‌بایست بر اساس آموزه‌های دینی و اصول مذهب خود عمل کنند.

عصر غیبت به دلیل شرایط استثنایی ناشی از عدم دسترسی مردم به رهبری معصوم، دشواری‌ها و الزامات خاص خود را دارد؛ این عصر به دلیل وجود شبهات زیاد و تهاجم فرهنگی به عنوان یکی از مهم‌ترین و بحرانی‌ترین دوران، فضایی را فراهم کرده است که در آن شیعیان باید با وظایف دینی، اجتماعی و اخلاقی خود آشنایی و شناخت پیدا کنند تا ضمن دستیابی خود به تکامل به سعادت جامعه نیز کمک کنند. از این رو در این تحقیق سعی بر آن است که وظایف فردی شیعیان در عصر غیبت مورد بررسی قرار گیرد. هدف از این تحقیق، شناسایی دقیق وظایف فردی شیعیان در عصر غیبت است.

در رابطه با این موضوع آثار مختلفی وجود دارد که به عنوان مثال می‌توان به مقالات زیر اشاره کرد:

۱. زمینه سازی ظهور منجی، وظایف و راهکارها اثر زهرا رمضان زاده بادل

۲. زمینه سازی ظهور حضرت ولی عصر علیه السلام نوشته :محمد فاکر

۳. وظایف شیعیان و منتظران امام مهدی (عج)، اثر محمد مقدسی

۴. ویژگی ها و آسیب ها و وظایف منتظران نوشته سید جواد حسینی

لازم به ذکر است آثار نام برده شده وظایف منتظران را به شکل کلی بیان نموده اند و در صورتی که در این مقاله تنها وظایف فردی شیعیان تبیین شده است.

شیوه ی جمع آوری مطالب در این مقاله به روش کتابخانه ای است و در دو تیترا اصلی با عناوین: وظایف معنوی و وظایف عملی تدوین شده است؛ و درصدد پاسخ به سوال زیر است :

اسلام در عصر غیبت چه وظایف فردی برای شیعیان تعیین کرده است؟

۱. مفهوم شناسی

۱-۱- شیعه در لغت

شیعه در لغت بر دو معنا اطلاق می‌شود، یکی توافق و هماهنگی دو یا چند نفر بر مطلبی، و دیگری، پیروی کردن فردی یا گروهی، از فرد یا گروهی دیگر؛ ابن منظور در لسان العرب می‌گوید: «الشَّيْعَةُ الْقَوْمُ الَّذِينَ تَجْتَمِعُوا عَلَى أَمْرٍ، وَكُلُّ قَوْمٍ أَمْرُهُمْ وَاحِدٌ يَتَّبِعُ بَعْضُهُمْ رَأْيَ بَعْضٍ هُمُ الشَّيْعَةُ»^۱

۱_۲_ شیعه در اصطلاح

۱. ابن منظور، لسان العرب، ج ۸، ص ۱۸۸.

شیعه در اصطلاح تاریخ اسلام، کسانی هستند که جانشینی پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله را حق اختصاصی خانواده رسالت می دانند. و در معارف اسلامی پیرو مکتب اهل بیت می باشند.^۱

شیعه کسانی را گویند که از طریق نص و وصیت پیغمبر صلی الله علیه و آله قائل به امامت علی ابن ابیطالب می باشند و معتقدند که امامت از فرزندان او خارج نشده است و می گویند: پیشوایی مسلمین امری نیست که مربوط به اجماع امت باشد و نیز امری مهممل نمی باشد که رسول گرامی اسلام درباره اش وصیتی نکرده و به فرد مورد اعتماد خود واگذار ننموده باشد، آنان ثبوت عصمت ائمه از کبایر و صغایر و تولی و تبری را قولاً و عملاً واجب می دانند جز در حال تقیه.^۲

۱_۳_ غیبت در لغت

غیبت به معنای ناپدید شدن، دور شدن، جدایی و ضد حضور می باشد.^۳ غیبت در لغت مصدر «غاب»^۴ و اسم مصدر «اغتیاب» است^۵ و غیبت از ریشه «غیب» بر چیزی که از چشم ها پوشیده باشد دلالت دارد.^۶

۱_۴_ غیبت در اصطلاح

این واژه درباره ی کسی استفاده می شود که در قید حیا است ولی از دیدگان مخفی است. غیبت در بحث مهدویت در باره ی دو دوره ی غیبت صغری و غیبت کبری استعمال می شود. غیبت حضرت در حقیقت غیبت شخصیت است نه شخص، بدین صورت که حضرت مهدی در بین مردم زندگی می کنند بدون اینکه مردم ایشان را بشناسند، مگر افراد خاصی که خداوند صلاح بداند.^۷

بر هیچ کس پوشیده نیست که هر قومی امامی دارد و خدای متعال ایشان را با آن امام می شناسد و در قیامت هم آن ها را با امامشان فرا می خواند. حال آنکه هر قومی باید به وظایفی که امام آن عصر، برایشان ترسیم کرده آشنا باشند و به آن ها عمل کنند. شیعه در طول تاریخ به دلیل عدم شناخت وظایف، ضربه های زیادی خورده است.^۸ وظیفه ی شیعیان در زمان غیبت مانند وظیفه در زمان حضور امام معصوم (ع) است؛ گرچه آن حضرت از نظر شیعیان غایب است، اما به آن ها اشراف و آگاهی دارد و بر اعمال و رفتار آن ها ناظر است. بنابراین تمام وظایفی که قرآن مجید و پیامبر اکرم (ص) و ائمه معصومین (ع) برای یک فرد مسلمان تعیین و بیان فرمودند در زمان غیبت نیز متوجه آن ها است.^۹ [شیعه نباید خود را در جامعه ای که ظلم و فساد است رها کند و دست روی دست بگذارد، بلکه باید به وظایفی که برای او تعریف شده است، عمل کند]. لذا مقاله حاضر این وظایف را در دو دسته: معنوی و عملی، بیان کرده است که به شرح زیر می باشد:

۲. وظایف معنوی

^۱ حسینی دشتی، معارف و معاریف دایره المعارف جامع اسلامی، ص ۳۴۶۸.

^۲ شهرستانی، ملل و نحل شهرستانی، ج ۲، ص ۴۸.

^۳ لغت نامه دهخدا.

^۴ ابن اثیر جذری، النهایة فی غریب الحدیث والاثار، ج ۳، ص ۴۰۰.

^۵ ابن منظور، لسان العرب، ج ۱، ص ۶۵۶.

^۶ مصطفوی، التحقيق فی کلمات القرآن الکریم، ج ۷، ص ۲۸۹.

^۷ رحیمی جعفری، حقیقت غیبت از منظر روایات، ص ۳۳ و ۴۵.

^۸ مرتضوی، روشن تر از خورشید، ص ۱۰۰.

^۹ سایت ویکی فقه. <https://fa.wikifeqh.ir/>.

۱-۲- عبودیت خداوند به معنای وسیع آن

اولین وظیفه فرد منتظر عبودیت و اطاعت از خداوند است. چون عالم، مالک، صاحب، آفریننده و مدبر دارد و انسان هم جزئی از اجزای عالم است، لذا بشریت موظف است اطاعت کند. این اطاعت بشر به معنای هماهنگ شدن او با حرکت کلی عالم است، چون همه ی ذرات عالم، زمین و آسمان و آنچه در آن ها است دعوت و امر الهی را اجابت می کنند و بر اساس قوانینی که خدای متعال در آفرینش مقدر کرده است، حرکت می کنند. اگر انسان طبق قوانین و وظایف شرعی و دینی که دین به او آموخته است عمل کند، هماهنگ با این حرکت آفرینش حرکت کرده؛ لذا پیشرفتش آسان تر است؛ تعارض، تصادم و اصطکاکش با عالم کم تر است و به سعادت و صلاح و فلاح خودش و دنیا هم نزدیک تر است.^۱

۲-۲- تقوای همه جانبه

تقوا از ماده ی وقایه به معنای حفظ و حراست اشیاست، به طوری که نگذاریم ضرری به آن وارد شود مثل کسی که مال خود را در جای امنی نگه داری می کند تا دست دزدان به آن نرسد و یا قالی را از آتش و رطوبت دور می کند تا به آن آسیبی وارد نشود. به این عمل «وقایه» گفته می شود. اما تقوا در زبان قرآن و روایات بر حفظ روح و نفس انسانی از آنچه که برای آن ضرر دارد، اطلاق می شود.^۲ مثلاً در قرآن آمده است: «قُوا أَنْفُسَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ نَارًا.»^۳ یعنی این نفس نفیس خود را با پلیدی ها آلوده نکن و آن را از هر عملی که باعث خشم و غضب الهی است حفظ کن.

از امام صادق علیه السلام سوال شد که معنای تقوا چیست؟

حضرت فرمود: «أَنْ لَا يَفْقِدَكَ اللَّهُ حَيْثُ أَمَرَكَ، وَ لَا يَرَاكَ حَيْثُ نَهَاكَ»

«تقوا این است که خداوند تو را در جایی که فرمانت داده است غایب نبیند و در آنجا که نهیت کرده است، حاضر نیابد.»^۴

اگر شخص بخواهد خود را از هر آلودگی حفظ کند لازم است در تمام ابعاد زندگی و در تمام برخورد های اجتماعی، راه صحیح را انتخاب کرده و مطابق با شرع و عقل و انصاف حرکت کند.^۵ باید تلاش کند در این دستگاه عظیم و در این سپاه مقدس که به تعبیر امام رضوان الله تعالی علیه لشکر امام زمان (عج) و لشکر اسلام است در تمام زوایا تقوا را زنده کند. تقوا در عمل فردی، جمعی، کاری، سازمانی و سیاسی. تقوای فردی خود در رابطه ی با خدا، در رابطه ی با انسان ها، در رابطه ی با بیت المال و در رابطه ی با کار.^۶

قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ: «اسْتَعِينُوا بِاللَّهِ وَاصْبِرُوا إِنَّ الْأَرْضَ لِلَّهِ يُورِثُهَا مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ.»^۷

۱. ملایی، ما منتظریم، خورشید مهدویت در منظومه فکری آیت الله خامنه ای، ص ۱۷۶.

۲. اوسطی، سیمای تقوا پیشگان، ص ۲۴.

۳. تحریم: ۶.

۴. بحار الانوار، ج ۶۷، ص ۲۵۸.

۵. اوسطی، سیمای تقوا پیشگان، ص ۲۴.

۶. ملایی، ما منتظریم، خورشید مهدویت در منظومه فکری آیت الله خامنه ای، ص ۱۷۶.

۷. اعراف: ۱۲۸.

در آیه ی ذکر شده موسی - نبی خدا - به بنی اسرائیل که در نهایت ضعف و اختناق به سر می بردند و عوامل دلسری و نومیدی برای آن ها بسیار زیاد بود یک سنت الهی را بیان کرد، به قوم خود گفت: از خدا استعانت بجوئید و مقاومت کنید و صبر کنید که همه چیز به دست خداوند است. «يُورِثُهَا مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ». یعنی این ودیعه ی الهی در دست آن کسانی قرار می گیرد که خدا اراده کند و شیعیان می توانند به وسیله ی تقوا و عمل بر طبق اراده ی الهی، خود را از آن کسانی قرار دهند که خدا می خواهد زمین را در اختیار آن ها قرار دهد.^۱

امام جعفر صادق (ع) در این باره می فرماید: «مَنْ سَرَّهُ أَنْ يَكُونَ مِنْ أَصْحَابِ الْقَائِمِ فَلْيَنْتَظِرْ، وَلْيَعْمَلْ بِالْوَرَعِ وَ مَحَاسِنِ الْأَخْلَاقِ وَ هُوَ مُنْتَظَرٌ.» «کسی که مایل است جزء یاران حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف قرار گیرد باید منتظر باشد و اعمال و رفتارش در حال انتظار، با تقوا و اخلاق نیکو توأم گردد.^۲

۳-۲- انتظار آگاهانه

انتظار بر دو گونه است: «انتظار خام و بی مسئولیت» و «انتظار پخته و مسئولانه».

انتظار خام آن است که به طور سطحی و موقت باشد و تنها به دعا و جشن و شب شعر و سخنرانی اکتفا شود. ولی انتظار پخته و مسئولانه آن است که حرکت بخش و با مسئولیت باشد و موجب تلاش پی گیر و انقلابی گردد. چنین انتظاری شرایطی دارد و با لقلقه ی زبان تحصیل نمی شود.^۳

در روایت اسلامی سخن از گروهی زُبده است که به محض ظهور امام به آن حضرت ملحق می شوند بدیهی است که این گروه یک دفعه خلق نمی شوند و به قول معروف از پای بوته ی هیزم سبز نمی شوند. معلوم می شود در عین اشاعه و رواج ظلم و فساد، زمینه هایی عالی و جود دارد که چنین گروه زُبده ای را پرورش می دهد.^۴ ویژگی هایی مانند: تنگ نظری، کوتاه بینی، کج فکری، حسادت، اختلافات کودکانه و نا بخردانه و به طور کلی هرگونه نفاق و پراکندگی با موقعیت این منتظران سازگار نیست. این افراد علاوه بر اینکه برای اصلاح خویش می کوشند، وظیفه خود می دانند که دیگران را نیز اصلاح کنند. یکی دیگر از ویژگی های مهم این افراد این است که در مفاسد محیط حل نمی شوند و در برابر آلودگی ها نیز تسلیم نمی شوند^۵ [و همواره منتظر ظهور امام زمان هستند و در ناملايمات دنیا و خواهرش و تمنای نفس امتحان می شوند تا از گرداب معرکه ی وسیع هوی و هوس ها صحیح و سالم بیرون آیند].

همان طور که امام باقر علیه السلام در پاسخ به سوالی که در این باره از ایشان شد فرمود:

«عَنْ جَابِرِ الْجَعْفِيِّ قَالَ: قُلْتُ لِبَابِي جَعْفَرٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ مَتَى يَكُونُ فَرَجُكُمْ فَقَالَ: هَيْهَاتَ هَيْهَاتَ لَا يَكُونُ فَرَجُنَا حَتَّى تُغْرِبُوا ثُمَّ تُغْرِبُوا. يَقُولُهَا ثَلَاثًا حَتَّى يَذْهَبَ الْكَدِيرُ وَيَبْقَى الصَّفْوُ.»^۶

۱. ملای، ما منتظریم، خورشید مهدویت در منظومه فکری آیت الله خامنه ای، ص ۱۷۶ و ۱۷۷.

۲. بحار الانوار، ج ۵۲، ص ۱۴۰.

۳. طباطبایی نسب، عصر انتظار، ص ۸۸ و ۸۹.

۴. رحمتی شهر رضا، هزار و یک نکته، ص ۳۵۷.

۵. طباطبایی نسب، عصر انتظار، ص ۹۰ و ۹۱.

۶. بحار الانوار، ج ۵۷، ص ۱۱۳.

«اللَّهُمَّ إِنِّي أُجَدِّدُ لَهُ فِي صَبِيحَتِهِ يَوْمِي هَذَا وَمَا عِشْتُ مِنْ أَيَّامِي عَهْدًا وَعَقْدًا وَبَيْعَةً لَهُ فِي غُنِّي لَا أَحُولُ عَنْهَا وَلَا أَزُولُ أَبَدًا، اللَّهُمَّ اجْعَلْنِي مِنْ أَنْصَارِهِ وَأَعْوَانِهِ، وَالذَّابِّينَ عَنْهُ...»^۱

«بار خدایا! همانا من برای او در این روز عهد و پیمان و بیعتی را بر گردنم تجدید می کنم؛ بیعتی که از آن باز نگشته و هرگز آن را زائل نمی سازم. بار خدایا! مرا از یاران و کمک کاران و مدافعان از آن حضرت قرار ده...»

[با وجود اینکه ما در طول عمر خود مرتکب گناهان صغیر و کبیر گوناگون می شویم، لذا نیاز است که روزانه با امام خود تجدید بیعت کنیم. همان طور که در این دعا سخن از تجدید عهد روزانه با امام آمده است.]

۴-۳- به یاد امام عصر (عجل الله تعالی فرجه الشریف) بودن

آنچه منتظران را در کسب معرفت امام و پیروی از آن بزرگوار یاری می دهد و پایداری در راه انتظار را به دنبال دارد، پیوستگی و ارتباط مداوم با آن طبیب جان هاست.^۲ حضرت امام زمان (عج) خطاب به شیعیان می فرمایند: «انا غیر مهملین لمراعاتکم و لا سنین لذكرکم.» «ما در مراعات حال شما کوتاهی نمی کنیم و یادتان را از خاطر نمی بریم.»^۳ وقتی آن امام مهربان امت، همیشه و همه جا به حال شیعیان خود نظر دارد آنها نیز نیز ایشان را که ذخیره هستی و ثمره ی همه ی رسالت ها، کمالات و سرچشمه همه خوبی ها، خیرات و زیبایی هاست، باید از یاد نبرند. منتظر حقیقی هنگام صدقه دادن، ابتدا سلامتی وجود شریف امام خود را در نظر می گیرد و به هر بهانه، دست توسل به دامن پر مهر او می زند. وظیفه شیعیان است که با ذکر نام او و دعا برای سلامتی و فرج و بیان خصال و نیکویی های او هر روز از ایشان یاد کنند، هر چه این یادآوری همراه با آگاهی و علم و بصیرت و شناخت بیشتر و عمیق تر باشد بهتر و شایسته تر است.^۴

۵-۳- ارتباط با عالمان ربانی

در عصر غیبت، که مردم، امام خویش را نمی بینند؛ برای دریافت حقایق و معارف دین، چاره ای جز مراجعه به دانشمندان و متخصصان امر ندارند، اما نه هر کسی که لباس طبابت پوشید، پزشک حاذقی است و نه هر که ابزار درودگری به دست گرفت، نجار ماهری است.^۵

همان طور که امام هادی (ع) در وصف فقهای جامع شرایط فرمود:

«لَوْ لَا مَنْ يَبْقَى بَعْدَ غَيْبَةِ قَائِمِنَا عَلَيْهِ السَّلَامُ مِنَ الْعُلَمَاءِ الدَّاعِينَ إِلَيْهِ، وَ الدَّالِّينَ عَلَيْهِ، وَ الذَّابِّينَ عَنْ دِينِهِ بِحُجَجِ اللَّهِ، وَ الْمُتَقِذِينَ لِبُضْعَاءِ عِبَادِ اللَّهِ مِنْ شِبَاكِ إِبْلِيسَ وَ مَرَدَّتِهِ، وَ مِنْ فِخَاخِ التَّوَصُّبِ، لَمَا بَقِيَ أَحَدٌ إِلَّا ارْتَدَّ عَنْ دِينِ اللَّهِ وَ لَكُنْهُمْ

۱. مستدرک الوسائل، جلد ۵، صفحه ۷۴.

۲. بالا دستیان و دیگران، نگین آفرینش، ج ۱، ص ۱۴۴.

۳. بحار الانوار، ج ۵۳، ص ۱۷۴.

۴. کریمی، مهدی و مهدویت، ص ۴۳۱.

۵. مرتضوی، روشن تر از خورشید، ص ۱۳۶.

الذين يمسكون ازمه قلوب ضعفاء الشيعة كما يمسك صاحب السفينة سكانها ، اولئك هم الأفضلون عند الله عزو جل
«^۱».

«اگر پس از غیبت امام دوازدهم (ع) نبودند علمایی که مردم را به سوی امام دعوت کنند و به سمت او راهنمایی نمایند، و با براهین الهی از او دفاع کنند، و بندگان مستضعف خدا را از دام ابلیس و اعوانش برهانند، و از بند نواصب (دشمنان اهل بیت) رهایی بخشند؛ همه ی مردم، از دین خدا دست کشیده و مرتد می شدند؛ لکن این علماء، کسانی هستند که زمام قلوب شیعیان ضعیف ما را در دست داشته و مهار می کنند، همچون ناخدای کشتی که سکان آن را در دست دارد. این گروه، همان شخصیت های برتر و افضل در نزد خداوند با عزّت و جلال می باشند.»

ائمه تکلیف شیعه را در زمان غیبت امام و عدم دسترسی به امام معصوم علیه السلام مشخص کرده و به وی امر فرموده است که به فقهای جامع الشرایط مراجعه کند.^۲

امام عصر در یکی از توقیعات خود در پاسخ اسحاق بن یعقوب می فرماید: «أَمَّا الْحَوَادِثُ الْوَاقِعَةُ فَارْجِعُوا فِيهَا إِلَى رِوَاةٍ حَدِيثِنَا، فَإِنَّهُمْ حُجَّتِي عَلَيْكُمْ وَأَنَا حُجَّةُ اللَّهِ عَلَيْهِمْ.» «و اما رویداد هایی که پیش می آید به راویان حدیث ما مراجعه کنید ، زیرا آنها حجت بر شما هستند و من حجت خدا بر ایشان.»^۳

جمع بندی و نتیجه گیری

عصر غیبت به دلیل شرایط استثنایی ناشی از عدم دسترسی مردم به رهبری معصوم، دشواری ها و الزامات خاص خود را دارد؛ این عصر به دلیل وجود شبهات زیاد و تهاجم فرهنگی به عنوان یکی از مهم ترین و بحرانی ترین دوران، فضایی را فراهم کرده است که در آن شیعیان باید با وظایف خود آشنایی و شناخت پیدا کنند تا ضمن دستیابی خود به تکامل به سعادت جامعه نیز کمک کنند. از این رو در این تحقیق سعی بر آن است که وظایف فردی شیعیان در عصر غیبت مورد بررسی قرار گیرد . هدف از این تحقیق، شناسایی دقیق وظایف فردی شیعیان در عصر غیبت است. لذا مقاله ی حاضر با عنوان وظایف فردی شیعیان در عصر غیبت به این موضوع پرداخته است و طبق نتایج حاصل از آن وظایف فردی در دو دسته ی وظایف عمل و وظایف معنوی قرار می گیرند که به شرح زیر می باشند:

وظایف فردی شامل موارد زیر است:

۱_ شناخت امام

هر شخص باید به امام زمان خود معرفت داشته باشد یعنی اگر کسی سایر ائمه را بشناسد و امام زمان خود را نشناسد و بمیرد به مرگ جاهلیت مرده است.

۲_ پیوند با ولایت

۱. الفصول المهمة، ج ۱، ص ۶۰۴.

۲. رحمتی شهررضا، هزار و یک نکته پیرامون امام زمان، ص ۳۷۶.

۳. کمال الدین، ج ۲، ص ۴۸۳.

حفظ و تقویت پیوند قلبی با امام عصر و تجدید دائمی عهد و پیمان از وظایفی است که هر شیعه ی منتظر در عصر غیبت بر عهده دارد.

۳_ صبر و شکیبایی

شیعه با داشتن صبر و شکیبایی در عصر غیبت در مقابل آشوب ها و فتنه ها ی این عصر مقاومت می کند و اعتقاد خود را تا زمان ظهور حفظ می کند.

۴_ یاد امام

پیوستگی و ارتباط مداوم با امام عصر منتظران را در کسب معرفت امام و پیروی از آن بزرگوار یاری می دهد و پایدار در راه انتظار را به دنبال دارد.

۵_ رجوع به فقه های جامع الشرایط

در عصر غیبت که ارتباط مستقیم مردم با امام خویش قطع می باشد باید برای دریافت حقایق و معارف دین به متخصصان دین مراجعه کرد.

وظایف معنوی شیعیان عبارتند از:

۱_ عبودیت

چون عالم آفریننده و مدبر دارد و انسان هم جزء عالم است لذا موظف به اطاعت می باشد و اگر طبق قوانین خداوند عمل کند به سعادت و رستگاری خود نزدیک تر می شود.

۲_ تقوا

تقوا یعنی حفظ روح و نفس انسانی از آنچه که برای آن ضرر دارد و انسان متقی راه صحیح را انتخاب کرده و مطابق با شرع و عقل و انصاف حرکت می کند.

۳_ انتظار

شیعه باید انتظاری آگاهانه داشته باشد و خود را پاک نگه دارد و از ورود به گرداب وسیع هوی و هوسهای نفس اجتناب کند.

۴_ دعا

وقتی که انتظار فرج والاترین نوع عبادت به شمار می آید، دعا برای فرج نیز زیباترین جلوه انتظار به حساب می آید و اصل دعا گرامی ترین و محبوب ترین چیزها در نزد خداست و تأثیر آن در تغییر دادن تقدیر است.

فهرست منابع

فهرست کتب فارسی

۱. اوسطی ، حسین، سیمای تقوا پیشگان، تهران، نشر مشعر، چاپ ۲، سال ۱۳۸۳
۲. بالا دستیان، محمد امین، حائری پور، محمد مهدی، یوسفیان، مهدی، نگین آفرینش (۱)، قم، بنیاد فرهنگی حضرت مهدی موعود، مرکز تخصصی مهدویت، سال ۱۳۹۱
۳. حسینی دشتی، سید مصطفی، معارف و معاریف دایرة المعارف، جامع اسلامی جلد ۵، بی جا، سپید موی اندیشه، چاپ نخست، سال ۱۳۹۳ ه ش
۴. دهخدا، علی اکبر، لغت نامه دهخدا، بی جا، بی نا، سال ۱۳۰۹-۱۳۱۰ ه ش
۵. رحمتی شهر رضا، محمد، هزار و یک نکته پیرامون امام زمان، قم، مسجد مقدس جمکران، سال ۱۳۸۵
۶. رحیمی جعفری، محسن، حقیقت غیبت از منظر روایات، بی جا، بی بنیاد فرهنگی حضرت مهدی موعود، چاپ اول، تابستان ۱۳۹۱
۷. سلیمیان، خدا مراد، درس نامه مهدویت، قم، بنیاد فرهنگی حضرت مهدی موعود، مرکز تخصصی مهدویت، سال ۱۳۸۶
۸. طباطبایی نسب، سید محمدرضا، عصر انتظار، بی جا، موسسه فرهنگی نورالائمه، چاپ دوم، سال ۱۳۸۷
۹. کریمی، مرزبان، مهدی و مهدویت، اصفهان، نقش نگین کهن دژ سال ۱۳۹۴
۱۰. کوشاری، رضا، اوضاع در آخر الزمان جلد اول، بی جا، نشر تهذیب، چاپ پنجم، پاییز ۱۳۸۸
۱۱. گروه پژوهشی مؤسسه ی فرهنگی موعود، انتظار و منتظر و تکالیف منتظران، تهران، موعود عصر، چاپ پنجم، سال ۱۳۸۶
۱۲. مرتضوی، احمد رضا، روشن تر از خورشید- وظایف امت حضرت مهدی، بی جا، دار النشر اسلام، سال ۱۴۰۰
۱۳. مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، دانستیهای علوی، اصفهان، مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، سال ۱۳۸
۱۴. ملایی، حسن، ما منتظریم خورشید مهدویت در منظومه ی فکری امام خامنه ای، قم، بنیاد فرهنگی حضرت مهدی موعود، سال ۱۳۹۶

فهرست کتب عربی

۱. ابن اثیر، مبارک بن محمد، طناحی، محمود محمد، زاوی، طاهر احمد، النهایه فی غریب الحدیث و الاثر، قم، اسماعیلیان، ۱۳۶۷ هـ ش
۲. ابن صباغ، علی بن محمد، غیری، سامی، الفصول المهمه، قم، موسسه علمی فرهنگی دارالحدیث، ۱۴۲۲ هـ ق
۳. ابن منظور، محمد بن مکرم، لسان العرب، دارالفکر، بیروت، لبنان، بی تا
۴. حر عاملی، محمد بن حسن، اعلی، علاء الدین، اثبات الهداه، بیروت، لبنان، موسسه الاعلمی للمطبوعات، چاپ نخست، سال ۱۴۲۵ هـ ق
۵. شهرستانی، محمد بن عبدالکریم، فاعور، علی حسین، مهنا، امیر علی، الملل والنحل، دارالمعرفه، بیروت، لبنان، ۱۴۱۵ هـ ق
۶. شیخ صدوق، غفاری، علی اکبر، کمال الدین و تمام النعمه، تهران، اسلامیه، چاپ دوم، ۱۳۹۵ هـ ش
۷. شیخ کلینی، غفاری، علی اکبر، آخوندی، محمد، الکافی، تهران، دارالکتب الاسلامیه، ۱۴۰۷ هـ ق
۸. قمی، شیخ عباس، مفاتیح الجنان، بی جا، بی نا، بی تا
۹. کاشانی، الفیض، انصاری قمی، مهدی، نوادر الاخبار، تهران، موسسه مطالعات و تحقیقات فرهنگی، ۱۳۷۱ هـ ش
۱۰. مجلسی، محمد باقر بن محمد تقی و دیگران، بحار الانوار، دارالاحیاء التراث العربی، بیروت، لبنان، ۱۴۰۳ هـ ق
۱۱. مصطفوی، حسن، التحقيق فی کلمات القرآن الکریم، تهران، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، چاپ اول، سال ۱۳۶۸ هـ ش
۱۲. نوری، حسین بن محمد تقی، مستدرک الوسائل، موسسه آل البيت علیهم السلام لاحیاء التراث، بیروت، لبنان، موسسه آل البيت علیهم السلام لاحیاء التراث، سال ۱۴۰۸ هـ ق

فهرست مقالات

الهی نژاد، حسین، وظایف منتظران در عصر غیبت، فقه و اصول، نشریه مبلغان، آبان ۱۳۸۱

فهرست پایگاه های اینترنتی

۱. پایگاه جامع الاحادیث <https://hadith.inoor.ir/>

۲. ویکی شیعه <https://fa.wikishia.net/>

۳. ویکی فقه <https://fa.wikifqh.ir/>